

inguinales, vel & subaxillares inflammatae tument: uti etiam magna illa glandula pone aures fita. De his autem dictum fuit in Commentariis §. 416.

Abscessus, Gangraena, Sphaceli. Cum modo dictum fuerit, febrim aliquando in phlegmonem desinere, satis patet, phlegmonem natam sequi posse omnes ejus exitus, adeoque & abscessum, gangraenam &c. Verum in febribus aliquando observatur, verum pus, & magna quidem copia, deponi satis subito in quasdam partes corporis, atque inde eductum fuisse, licet nulla inflammatio in his partibus praegressa fuisset, & nulla signa docuissent, in aliis corporis locis pus illud collectum latuisse prius, quod dein venis resorptum ad alia loca deponi potuisset. Vidi hoc aliquoties, & miratus fui; imprimis in muliere febre continua laborante, quae jam vigesimum diem superaverat, & evasura videbatur, cum declinaret morbus, & nulla terrificae symptomata adessent: subito enim de dolore obtuso brachii utriusque conqueri coepit, cum tamen pridie nihil mali in his partibus percepisset, atque iustans sedulo has partes sensu sub integumentis, quorum color non mutatus erat, fluctuare magnam humoris copiam: apertura facta exivit pus, & brevi depuratus fuit & consolidatus ille abscessus. Interim tamen in toto morbi decursu nullam topicam inflammationis vel suppurationis notam in quadam corporis parte mihi observare licuit. Hinc credidi, causam materialem febris per febrim sic subigi & mutari posse, ut puris analogam naturam acquirat, licet adhuc cum reliquis humoribus per vasa fluat; & deinde deponi illud pus iam factum in quadam loca corporis; non vero illud gigni in illis partibus corporis, in quibus collectum invenitur. Certe apud Veteres Medicos habentur plura, quae non mediocriter huic opinioni favent. Apud Hippocratem (i) sequentia leguntur. *Quaecumque vero febris longior fiat, salutariter tamen decumbente homine, neque dolore detinente ob inflammationem aliquam, neque ob ullam aliam evidentem causam, huic abscessus cum tumore & dolore ad articulum aliquem, maximeque in inferioribus partibus expectandus est. Magis autem oriuntur, & breviori tempore ejusmodi abscessus, annis triginta junioribus. Suspiciari autem oportet statim de abscessu in talibus, si viginti dies febris detinens superet &c.* Et Galenus (k) in illo loco, quem alia occasione (§. 387.) allegavi, dixit: *Putredo autem humorum, quae fit in vas, similis est illi, quae fit in inflammationibus, & abscessibus, & aliis tuberculis.* Bina autem genera hujus putredinis esse dixit, & ex horum permissione aliud tertium varia specie existere, pro varia nempe horum binorum inter se proportionem. *Alterum nempe fieri, vincente natura; alterum vero devicta. Vincente quidem natura, uti inflammationibus & tuberculosis*

§. 594. **T**erminatur in sanitatem, 1. quoties materialem febris causam sua vi subigit, solvit, mobilem reddit, insensibilis perspirati specie expellit, simulque impetum suum, aequabili circulatione reddita, sopit. Haec est resolutionis via, similis fere in toto, ut prius dictum de parte. (386.) Aut etiam 2. si materies mali ejusdem vi febris subacta, soluta, mobilis reddita, tamen aliquam retinet dotem, qua aequabili circulationi repugnat, vasa stimulat, hinc excitata sensibili quadam evacuatione expellitur; hinc sudor, saliva, vomitus, diarrhoea, urina, post coctionem, & statim, fere intra quatuordecim dies facta crisi.

Cum Medicina agris sanitatem promittat, febris exitus in sanitatem, absque ullo morbo ex febre,

omnibus humoribus, pus fit; in humoribus autem arteriarum & venarum illud, quod subsidet in urina puri analogum. Haec autem putredo non simpliciter putredo est, aliquid coctionis habet. Manente enim concoquente facultate vasorum, putrescens tunc humor ad talem alterationem deducitur. Ubi autem illud puri analogum, cum sanguine fluens, per urinas separabatur, expellebatur futuri abscessus materia: atque inde patet iterum ratio, quare Hippocrates (l) dixerit: *Qui urinas tenues & crudas mejuunt multo tempore, sique caetera, ut superfuturis, signa sint, illis abscessum ad loca infra septum transversum expectare oportet.* Et contra: *Quibus spes est ad articulos abscessum fore, liberat ab abscessu urina copiosa, & crassa, & alba reddita (m).*

Uti autem pus vincente natura fit, ut Galenus dixit, sic devicta natura poterit pessima corruptio fieri, quae per febrim ad loca quadam corporis deposita, hominem a morte liberat, & a febre immunem reddit, sed partes, quas occupat, subito perfecta morte destruit: unde tunc febris in gangraenam & sphacelum desinit, absque praegressa valida inflammatione partium, quae sic efficiuntur; sed mera tantum depositione malignae materiae, per febrim ex universali humorum massa ad loca quadam corporis depulsa. Videantur illa, quae de gangraena & sphacelo ex hac causa natis dicta sunt in Commentariis §. 423.

Scirrhi. Quamvis scirrhus, uti in ejus historia dictum fuit, plerumque lenta acumulatione materiae immeabilis circa partes glandulosas fiat, tamen in febribus saepe subito ad haec loca similis materia deponitur, & tumores facit; qui, nisi emollientissimis & solventissimis simul remediis tractentur, saepe in scirrhos irresolubiles abeunt: uti bubonibus, & parotidibus febrilibus, toties accidit. In puerperis saepe observatur, febrim nasci subito satis validam, quae per unum alterumve diem vix durat; & tunc adest tumor durus in mamma, saepe scirrhescens, nisi perite tractetur; simulque febris desinit. Observavit Sydenhamus (n), quod nulla spes sit abigendi febres autumnales, quae tenevam etatera diu cruciant, donec abdominis regio circa lienem praecipue indurari atque tumescere ceperit: *isidem enim gradibus, quibus hoc Symptoma supervenerit, febris etiam fugam meditata.* Certissimum autem febris abiturae prognosticon inde haberi monet; atque tumores illos tangentis digitum haud aliter ferre, quam si viscera materiam aliquam, in scirrhum induratum, continerent; illis imprimis annis, quibus intermittentes autumnales epidemice grassantur; aliis autem annis hos tumores tactum sic afficere, quasi sola tensio hypochondriorum a flatibus subjeclis adesset.

(i) In Prognost. Charter. Tom. VIII. pag. 676. &c.

(k) De Febribus Lib. I. cap. 7. Charter. Tom. VII. pag. 15.

(m) Aphorism. 74. Sect. IV. Charter. Tom. IX. pag. 134.

(l) Prognost. Charter. Tom. VIII. pag. 634.

(n) Sect. I. cap. 3. pag. 121. & 122.

multum interest, & indagare illa naturae molimina, quibus talem febris exitum facere solet. Febris autem in sanitatem terminatur duplici via: vel enim causa materialis febris per febrim ipsam sic mutatur, ut sanis humoribus assimilata cum illis, absque ullo aequabilis circulationis impedimento, per vasa moveri possit; de qua re sequenti paragrapho dicitur; vel eadem haec materia, vi febris subacta & mobilis reddita, expellitur de corpore. Haec autem expulsio obtinetur vel per insensibilem, vel per sensibilem evacuationem; de quibus jam agendum erit.

1. Omne illud, quod in fluidis solidisque corporis partibus a sanitatis legibus degeneravit, sive ante febrim natam praexistit, & ejus causa fuerit, sive per febrim ipsam factum fuerit; sub nomine causae materialis febris solet comprehendendi. Quamvis enim repugnet, ut effectus prior sit sua causa, neque illa mutatio, quae per febrim facta fuit, potuerit esse ejus causa, tamen degeneratio humorum facta per febrim poterit sustinere febrim jam existentem, & ab alia causa natam. Requiritur ergo, si febris in sanitatem exitura sit, ut omne illud, quod a sanitatis conditionibus recessit, expellatur de corpore; vel sic mutetur, ut sanis humoribus assimilari possit.

Inter febris effectus §. 587. enumerabatur & resistit subactio, coctio, & cocti secretio; ibique probatum fuit, per febrim saepissime subigi illud, quod aequabili circulationi resistebat; & aptum reddi, ut per vias idoneas excernatur de corpore. Quando ergo febris materialem causam suam sic subigit, & mobilem reddidit, ut per minima vasa exhalantia transire possit; poterit specie insensibilis perspirati una cum illis, quae naturali lege hac via exire solent, expelli de corpore. Facile autem patet, dum materia febrilis ad hanc tenuitatem redacta est, ut per ultima exhalantia arteriolarum oscula transire possit, nullum metum fere superesse, ne, obstruendo vasa, aequabilem circulationem turbare possit amplius; adeoque liberrime humores ex ultimis arteriis in venas transire poterunt; & cessabit brevi circulationis aucta velocitas, quia sanguis arteriosus, licet haec tunc celeris motus, dum liberrime in venas, semper in decursu latiores factas, transit, in suo motu retardatur. Verum sic quidem ablatum est illud, quod obstaculo suo febrim fecerat; superesse tamen poterit adhuc stimulus irritans, a quo solo etiam in sanissimo corpore febrim excitari posse, vidimus antea in §. 586. dum febrim causae singulares propiores enumerabantur. Ob hanc causam additur in textu, febrim tunc hoc modo in sanitatem terminari, si simul impetum suum sopiat; sive hoc fiat expulso illo, quod stimulo suo febrim fecerat; vel per febrim ipsam sic inerti reddito, ut nullam amplius irritationem facere valeat.

Cum autem insensibilis perspiratio omni momento sanitatis fiat, atque nullam molestiam pariat, optatissimum hic erit febris in sanitatem exitus. Satis autem similis est haec febrim sanatio illi inflammationis curae, quae per resolutionem fit; de qua ad §. 386. dictum fuit: nam & ibi, reducto fluore concreti, & motu stagnantis, tollebat inflammationem; quae pariter in hoc casu obtinet. Verum uti ibidem dictum fuit, non omnis inflammatio resolvendo curari potest, sed tantum talis, in qua & humor blandus, & motus sedatus, & obstru-

ctio parva esset &c.; atque idem verum est in febrim curatione: si enim febris plurimum dissipaverit liquidissima, & residuum inspissaverit, vel & sanos humores in pessimam morbosam indolem mutaverit; frustra expectaretur blandus ille febris per hanc viam in sanitatem exitus, aequae ac falleretur ille, qui natam inflammationem curare vellet, dum humorum acrimoniam validus comitatur motus, simulque diluentis vehiculi absentia pertinacissimas obstructions facit. Prudentissime igitur monuerunt Veteres Medici, (uti ad §. 587. ubi de crisi agebatur, dictum fuit) parvos tantum morbos solvi; magnos vero judicari, id est sensibilibus excretionibus, quas saepe magna turbæ praecedunt, vel comitantur, tolli. Unde inique egit Helmontius, dum Medicos damnavit, quia omnes febres hac via curare non poterant; iustitiae agris; qui alia methodo a febribus emerferant, Deo gratias agere, quod vires ipsis largitus esset, quibus & febris & auxiliis Medicorum restiterint. Unica nimirum salve amputatur omnium februm causa occasio-nalis. Id remedium est sudoriferum, quod incipit, extenuat, resolvit, liquat, abradit, & simul abstergit causam occasionalem, ubicumque locorum ea demum existerit. Estque universalis februm medicina, diaphoretica quidem, insensibiliter, & citra sudorem praefator effectus patrans (o). Bona haec verba sunt; modo promissis responderent effectus: paratam autem semper habent excusationem similes iactatores, dum arcana remedia crepant, quibus nempe haec perfici possent. Non enim cuique Medico contingit adire Corinthum, nec licet profanare arcana Dei, qui horum dispensator manere voluit. Satis fuit Theoriam Medicam manifestasse &c. (p).

Hoc autem dogma fatales maxime, si ullum aliud, errores induxit; & in huic confidentes Medici solis diaphoreticis omnes febres debellare satagebant; parum solliciti, an natura huc vergeret, nec ne: si autem diluentibus & talibus, quae absque motu augmento blande attenuant & solvunt, disposuissent materiam febrilem, ut hac via evacuari commode posset, non adeo nocuissent: verum calidis aromatibus, salibus volatilibus, calore aeris & lecti, dum hoc perficere tentabant, addebant ignibus ignes, dissipabant diluens sanguinis vehiculum, atque omnia turbabant in morbis. Nullibi autem credebatur haec methodus majori specie veritatis posse, quam in illis morbis, ubi naturali lege febrilis materies versus corporis superficiem solet depelli, ut in variolis & morbillis, unde tunc omni artis molimine diaphoretim provocabant: sed quam insauro eventu hoc factum fuerit, apud Sydenhamum videri potest; qui generoso ausu se huic torrenti opposuit solus fere, & invictis argumentis, aequae ac rerum experimentis, quam maxime damnosam esse hanc curandi methodum, evicit: tandemque sub vitae finem, postquam triginta & amplius annis in morborum observatione versatus fuerat, posteris maximi momenti haec monita reliquit (q). *Quod nempe Diaphoresis, proprie loquendo, natura ipsius sit methodus, quae materiam febrilem foras protrudit, & praeter ceteris maxime genuina sit, quoties natura, suo relicta arbitrio, dictam materiam primum digerat; dein rite coctam per corporis habitum blande expellat. Quo tamen dato & concesso, ars nihilominus, quantumcumque naturae imitationem praeseferat, id saltem privilegii sibi arrogare nequit, ut febribus per sudores certoxi-*

(o) Helmont. de Febribus cap. 14. pag. 775. Num. 7. (p) Ibid. pag. 776. Num. 11.

(q) Sydenham. in Scheda Morborum de nova febris ingressu pag. 679.

gendis par sit. Primo enim nescit ars, quo pacto materia peccans ad expulsiōem subeundam rite preparanda sit; nec si hoc sciat, certa illa habet indicia, quibus de huiusmodi debita preparatione possit moveri. Unde etiam & tempus ciendo sudori opportunissimum ignorari necesse est.

2. Altera via, qua febris in sanitatem terminari solet, hæc est: dum materia morbi, sive ante febrim præexistit, sive per febrim nata fuerit, per febris vim subacta quidem fuit, & soluta, & mobilis reddita, ut cum reliquis humoribus per vasa fluat; interim tamen neque ad tantam tenuitatem redacta est, ut insensibili perspiratione diffili possit, & tales dotes habet, quæ æquabili circulationi repugnant, neque potest sanis humoribus assimilari; tunc instar peregrini stimuli turbat corpus, & sensibili quadam evacuatione de corpore expelli debet, ut sanitas redeat. Sic enim invenimus factum esse corpus humanum, ut nequidem novum chylum, vel nimia copia gravem, vel ex difficiliore digestionis alimentis paratum, ferat, absque molestia; uti docent anhelatio, anxietas, calor major, sitis, & levis sæpe post largiorem partum febricula. Non mirum ergo, si morbi materia, non amplius cuidam parti impacta, sed mobilis jam & vaga novas molestias faciat, & perturbationes illas excitet in corpore; quæ critica dicuntur merito, quia evacuationes criticae ejusdem materiae procedere solent, & aliquando comitari. Ob hanc causam dixit Hippocrates (r): Quibus crisis fit, illis nox præcedens accessiōem molesta, quæ vero subsequitur, plerumque levior toleratur. Mota enim morbi materies turbas excitat, quæ deinde, evacuatione hujus materiae facta, cessant. Unde Galenus (s) optime monuit, in tolerando difficultatem (dysopsia) omnem quidem crisin antecedere, illam vero fieri nocte, (præcedente scilicet) si interdiu morbus judicandus sit; de die vero, si nocte judicium futurum sit. Cum enim æque interdiu quam noctu crises contingant, merito hoc Hippocratis Aphorismo addendum erat. Morbi autem materia jam mobilis reddita variis viis exit de corpore.

Hinc sudor. Non omnem sudorem in febribus bonum esse, antea jam monitum fuit: & sudorem multum, cum febribus acutis obortum, malum dixerat Hippocrates (t): talis enim hic sudor requiritur, per quem materia morbi, per febrim ipsam subacta & mobilis reddita, expellitur de corpore; quod in initio morbi minime expectari poterit. Critici autem sudoris notas quibus cognosci possit, sollicitè recensuit Hippocrates (u): Sudores in omnibus morbis acutis optimi sunt, quum & diebus criticis fiunt, & febrim prorsus auferunt. Boni quoque, qui toto corpore manant, & faciunt, ut homo facilius ferat morbum; qui vero nihil horum fecerint, non utiles. Dies autem illos, quibus salutare illi critici sudores in morbis contingunt, alibi enumeravit (vv): si nempe cæperint tertio die, quinto, septimo, nono, undecimo, decimo quarto, decimo septimo, vigesimo primo, vigesimo primo, & vigesimo quarto: illi namque sudores morbos judicant. Qui vero non ita procedunt, laborem, morbi

longitudinem & reversiones significant: (videantur illa, quæ de hoc Aphorismo in Commentariis §. 741. habentur, ubi de diebus criticis agitur). Damnavit autem frigidus sudores tanquam pessimos; uti & illos, qui circa caput tantum, & faciem, & cervicem oriuntur; in acuta enim febre a talibus sudoribus mortem; in mitiori vero morbi longitudinem expectabat: contra laudavit sudores, qui guttatim stillant, & vaporem attollunt; tandemque pro universalis sudorum bonorum vel malorum distinctione monuit, quod aliquando sudores ob corporum exsolutionem fiunt; quales frigidi illi & visceri in moribundis sudores sunt, alii vero propter phlegmone vehementiam exprimentur (x); dum nempe in morbis acutis inflammatoris liquidissima sanguinis pars sic exprimitur; adeoque reliquum inspissatur pessimo cum effectu. Qui ad hæc omnia sedulo attendit, facile distinguere poterit, an sudor in febre ortus criticus & salutarius futurus sit, nec ne. Pulcherrimum autem foret, si Medicus cognoscere posset quibusdam signis, talem sudorem criticum futurum esse. Jacotus in Commentariis suis in Coacas Prænotiones (y) voluit, sudorem præmonstrari urinae & alvi suppressione, cum absentia signorum hæmorrhagie & vomitus; maxime vero pulsu undoso & molli, delirio, dum increvit accessio, calore, ac rubore extimarum partium, ac vapore quodam calido, qui ante non fuit. Apparet autem præcipuum signum tunc inde colligi, quod materia morbosa soluta, & mota adsint indicia; neque ulla nota doceant, illam per alias vias exituram esse. Pulsus autem illum undosum & mollem sudoris critici futuri signum esse, imprimis si præterea altitudinem & vehementiam habeat, monuit Galenus (*): qualis autem sit ille pulsus undosus, accuratius alibi (z) definit; a vermiculante enim pulsu sola magnitudine diastoles distinguit undosum: sic enim habet: Vermiculans, quum species exhibetur quasi perreptantis arteriam vermis, undarum in modum insurgentis, quumque non uno & eodem tempore tota distenditur arteria. Si igitur cum diastoles parvitate hoc fiat, vocatur vermiculans; sin autem cum magnitudine, undosus simpliciter. Videtur autem talis fuisse ille pulsus, quem Hispanus ille Medicus Solano, (de cujus miris prædictionibus ex pulsibus solis in Commentariis §. 587. dictum fuit) inciduum vocavit, quando nempe bini, tres vel quatuor, pulsus successivi insurgent supra præcedentes non tantum, & supra se mutuo illo ordine quo se invicem sequuntur, sic ut secundus robore excedat primum, tertius secundum, & sic porro. Si jam talem pulsus simul mollem inveniret, certissimum signum sudoris critici futuri statuit; dicitque, quod semel tantum invenerit duritiem in tali pulsu, quodque tunc loco sudoris, iterum criticum observaverit (z). Difficilius autem cognosci hanc pulsus speciem monuit, dum in singulis pulsibus, non vero in pluribus successivis, undosus ille motus apparet; tunc enim vix distinguui poterit, & præsignium inde haberi, nisi arteria, dum incipit distendi & tangenti Medici digitum ferire, subito attollatur & validius solito digitum repel-

(r) Aphor. 11. Sect. 2. Charter. Tom. IX. pag. 51.
(s) Method. Med. ad Glauco. Lib. I. cap. 16. Chart. Tom. X. pag. 222. 225.
(t) Prorrh. Lib. I. Num. 67. Charter. Tom. VIII. pag. 740.
(u) In Prognost. text. 26. Charter. Tom. VIII. pag. 609.
(v) Aphor. 36. Sect. IV. Charter. Tom. IX. pag. 582.
(w) In Prognost. Charter. Tom. VIII. pag. 602.
(x) Hollet & Jacot. Comment. in Coac. pag. 302.
(y) De Præsignatione ex pulsibus Lib. II. cap. 6. Charter. Tom. VIII. pag. 170.
(z) De Pulsibus ad Tyrones cap. 8. ibid. pag. 4.
(z) Nicell of the pulic &c. pag. 8. 9.

repellat. Certe pulsus illi successive supra reliquos, & supra se mutuo insurgentes, non inepte undarum successive insurgentium motum referunt; unde admodum probabile videtur, pulsus undosum & mollem Galeni convenire cum pulsu illo inciduo dicto. Longe autem difficilius pulsus illi verbis describi possunt, quam coram in ægris demonstrari. Firmum satis præsignium inde habebitur, si & critica perturbationes simul adfuerint; & in die decretorio, & debito morbi tempore hæc contingant; neque alterius evacuationis criticae futura signa appareant.

Ubi vero sudores illi critici adsunt, observandum illud, quod Hippocrates de omnibus criticis evacuationibus monuit, cujus in Commentariis §. 587. jam mentionem feci, nempe: quæ judicantur, & quæ perfecte judicata sunt, neque movere, neque innovare oportet, nec medicamentis neque alii irritamentis, sed sinere (a). Optimum hinc blando & diluente potu vehiculum subministrare sudoribus; & cavere, ne frigidus aer, incaute admixtus, inceperit hanc evacuationem turbet: calidis vero sudoriferis urgere semper periculosum est. Prudentissime illa, quæ in sudoribus criticis agenda sunt, monuit Ægineta (b), dicens: Criticos sudores sinere oportet usque ad sufficientem evacuationem, & adjuvare calore medicorum & quiete; sic ut nec abstergatur sudor, alius enim alium ducit: & calido clystere & forbitione, & somno. Neque magnum periculum est, ne nimia copia tales sudores profuant; hoc enim rarissime fit, nisi calidis remediis urgendo imprudenter ultra naturam modum illos duxerint Medici. Et si aliquando contingeret, nimia copia profluere sudores, sic ut sedata jam febre æger inde debilitaretur; absterge corpus, aer frigiduscius sensim & cum prudentia admixtus, facile hoc compescit, imprimis si æger de lecto furgat, & erecto corpore sedeat, quantum vires ferre possunt.

Saliva. In variolis, & imprimis in confluentibus, uti postea in illarum histoma dicitur, sæpe ingens salivatio ex ore faucibus homines eripuit; qua suppressa, a quacumque demum causa, omnia symptomata augebantur immantenter, & sæpe subita mors sequebatur. Salivam copiosissimam excerni pariter videmus in illis febribus, quibus Aphtha comites sunt, & magno sæpe cum levamine; in reliquis morbis rarius hac via excretio critica contingit.

Vomitus, Diarrhœa. Binis his evacuationibus etiam remotissima corporis viscera expurgari posse, & diversissimos humores educi, patebit postea, quando inter symptomata febrilia de his dicitur. Non mirum ergo, si materies morbi quandoque per has vias exeat, imprimis cum toties corrupta bilis vel febrim causa sit, vel saltem febris tempore talis fiat, commodissime his viis eliminanda. Uti autem dictum fuit de sudoribus, quod non omnes critici & boni sint, sic & idem de vomitu & diarrhœa verum est. Omnes enim hæc evacuationes tantum profunt, quatenus materiam febrilem expellunt de corpore, vel in totum, vel pro parte; unde vel abigitur integre morbus, vel saltem levatur. Ob hanc causam dixit Hippocrates (c): In alvi perturbationibus, & vomitibus, sponte ortis, siquidem, qualia oportet purgari, purgantur, confert, & facile ferunt: sin

minus, contra. Adeoque præcipuum criterium, quo cognoscitur harum evacuationum utilitas, ab effectibus, illas sequentibus, habetur. Magna tamen spes est, profuturum vomitum aut diarrhœam, si post coctionem & statum, natura jam superante morbum, sunt: quæ enim in morbi augmento sunt, symptomata potius, quam critica; evacuationes sunt, & sæpe magis nocent, quam profunt.

Quænam autem signa doceant, naturam in morbis hæc evacuationes moliri, cognoscere Medicis utilissimum est. Sequentia autem notavit Hippocrates (d): Quicumque vero in febre non lethali di erit, caput dolere, aut etiam præ oculis tenebrososum quiddam, apparere, si & oris ventriculi illi accesserit; biliosus vomitus aderit. Si vero & rigor accesserit, & inferiores hypochondrii partes frigidus habuerit, & adhuc citius vomitus aderit. Et si sub id tempus quid ederet aut biberit, id perquam celeriter evometur. Monuit autem Hippocrates, hæc obtinere in febre non lethali, quia capitis dolor & tenebrososa vertigo pessimi ominis sunt in phrenitide, neque tunc vomitum futurum præsignium. In Coacis Prænotionibus (e) habetur: Quibus febricitantibus autem anxietates sunt, & oris ventriculi morsus, & sputationes, vomitus fit: quibus vero ructus adsunt, flatus, & strepitus ventris, & elevatiōnes, his fit alvi excuratio. Signis autem his adduntur alibi (f) horrores, lassitudines, & lumborum dolores, futura nempe evacuationis per alvum indicia. Minus tamen illis signis Diarrhœæ criticae confusus fuisse Galenus videtur, dum illius nullum manifestum nec proprium signum esse dixit (g); sed tantum illius suspicionem nasci, dum futurae crisis indicia apparent quidem, neque tamen ulla signa docent, criticam evacuationem per alias vias futuram. In observationibus tamen Hispani illius Medici (h) habetur, pulsus intermittentem certum signum esse diarrhœæ criticae; & pro varia duratione hujus intermissionis indicari majorem, vel minorem, materiae excernendæ copiam; dixitque idem auctor, se nunquam observasse crisin, quæ solo vomitu, absque diarrhœa comite, fieret. Quando autem huic pulsus intermissioni tensio, sive durities, pulsantis arteriæ jungebatur, tunc vomitum præsigniri monuit. Aliquid simile apud Galenum (i) habetur, qui tamen inde potius vomitum, quam diarrhœam prævidit. Dicit enim: Durus autem pulsus, vomitus magis, quam sudores præstendere solet. Paulo post addit sequentia: Irregularis (z) quædam autem pulsus fit in plurimis quidem judiciis, & præcipue quum aliquid pugnæ & periculi habeant; multo vero magis, quum biliosi humores ad ventriculum confluant, persistentibus etiam aliis vomituum signis &c.

Quænam autem præsignia habeantur ex colore, odore, &c. excretorum per vomitum aut diarrhœam, postea dicitur, quando de his inter symptomata febrilia agendum erit.

Urina. Naturali lege per urinam de corpore expellitur omne illud, quod ipso humorum motu & calore corporis sani in nimiam acrimoniam tendit, adeoque noceret; unde non mirum etiam in morbis similia per urinæ vias a sanguine separari. Materia-

(a) Aphorism. 20. Sect. I. Chart. Tom. IX. pag. 36.
(b) Lib. 2. cap. 46. pag. 21. verba (c) Aphor. 2. Sect. I. Charter. Tom. IX. pag. 5.
(d) In Prognostic. Charter. Tom. VIII. pag. 620.
(e) N. 142. Charter. Tom. VIII. pag. 859.
(f) Num. 19. ibid. pag. 854.
(g) Galen. de Crifibus Lib. III. in fine, Charter. Tom. VIII. pag. 449.
(h) Nicell of the pulic &c. pag. 5.
(i) De Crifibus Lib. III. cap. ultimo. Charter. Tom. VIII. pag. 448.

teriale morbi causam, jam a natura morbum superante subactam & mobilem, per urinas excerni, & nisi hoc fiat, abscessus nasci, deposita eadem materia ad diversas corporis partes, in Commentariis precedentis paragraphi vidimus. Verum, uti ibidem dictum fuit, illud in febribus longis, & salutariter decumbentibus hominibus observatum fuit. An autem in acutis morbis velociter decurrentibus, post perturbationes illas criticas insignes, materia morbi per solas urinas sæpe excernatur, dubitari potest: saltem frequenter observatur, alias evacuationes tunc simul adesse. Dum Hippocrates (k) enumerat illas evacuationes, quibus Epidemica constitutio, quam descriperat, solebat solvi; hæmorrhagiam narium, urinam copiosam multum ac laudabile sedimentum habentem, biliosa turbulenta tempestive per alvum prodeuntia, & dysenteriam, recensuit: sed simul monet, multos liberatos fuisse non unica tali evacuatione, sed omnibus simul concurrentibus. Dum alibi dixit (l), ab abscessu liberare urinam copiosam, crassam, albam, addit in eodem Aphorismo, Quod si ex naribus & sanguis profluxerit, tunc brevi admodum solvitur. Sicque videtur indicare, sæpe solam evacuationem per urinas factam non sufficere, vel saltem frequenter alias excretiones hanc comitari. Medicus ille Hispanus Solano testatur, se nunquam crism per urinas solas observasse, absque aliqua saltem diarrhoea comite: adeoque & nullas notas peculiare crisis per urinas futuræ tradidit, sed tantum monuit, si intermissione pulsus, diarrhoea critica signo, jungeretur mollities; tunc una cum diarrhoea criticam per urinas evacuationem expectandam esse (m). Videntur etiam Veteres Medici coctionis & cruditatis signa frequentius quævisse in urinis, quam expectasse criticam materiam morbi per urinas expulsionem. Sic urinam illam crassam turbidam, non subsidentem in morbis acutis, licet contentis, saturatissima foret, damnaverunt ubique; & ubi subsideret crassa talis urina, illud pro coctionis signo potius, quam pro evacuatione critica habuerunt. Sic dixit Galenus (n): Communis vero omnium turbidarum urinarum nota tibi sit separatio, vel cito, vel tarde facta, vel omnino nulla. Si enim cito fiat, & subsidens sit album, & læve, & æquabile, ostendit naturam superiorem longe succis, quos concoquit. Si vero bona quidem sit subsidentia, sed longiori tempore fiat, nunciat naturam etiam longiori tempore superaturam succos. Si vero vel omnino nulla separatio fiat, vel cum malis sub-

§. 595. Tandem, si materies mali ejusdem vi febris subacta, soluta, mobilis reddita, sanis iterum assimilata humoribus,

Omnium optimus & saluberrimus foret ille febris exitus, quando nempe causa materialis febris sic subacta fuit & mutata per ipsam febrim, ut sanis humoribus perfecte assimilaretur: adeoque cum illis absque ulla functionum læsione æquabilis circulationis lege per vasâ fluere possit. Hæc foret vera & proprie dicenda πύλις, sive coctio; per quam nempe in coquentis substantiam illud deducitur, quod concoquitur (vide illa, quæ in Commentariis §. 587. de coctione dicta sunt); distinctissima ab illa coctio-

§. 594. 595. sidentis, imbecillis natura est, & indiget aliquo auxilio ad succos percoquendos. Notandum est, quod dixerit Galenus, naturam adhuc occupatam esse in coctione, licet copiosum, læve, album, & æquabile sedimentum in urinis esset; quod ergo criticam evacuationem facere non potuit, cum hæc coctionem factam supponat. Sic & Hippocrates dixit (o): Optima autem urina est, quum alba fuerit subsidentia, & lævis, & æquabilis per totum tempus, donec judicetur morbus: notat enim securitatem, & brevis temporis futurum morbum &c. Ubi iterum apparet, quod ex similibus urinis salutarem morbi crisin futuram præviderit, non vero pro critica evacuatione hæc urinæ sedimenta, quamvis optima, habuerit. Plura alia auctorum loca adduci potuissent, quæ hoc confirmant; sed hæc sufficient. ut probetur, rarius per urinas solas totalem materiam febrilis evacuationem criticam factam fuisse: & plura hujus rei exempla in ægris illis, quorum morbos Hippocrates in Epidemicis descripsit, videri poterunt.

Post coctionem & statum. In Commentariis §. 587. dictum fuit, coctionem vocari in febribus, quando per febrim causa materialis febris sic mutatur, ut minus noceat, & apta evadat, ut expurgari commode possit: unde patet evidenter ratio, quare coctio criticas evacuationes salutare præcedere debeat. Illæ enim evacuationes, quæ absque coctionis progressu signis fiunt, vi morbi superantis, non vero vincente natura, fiunt: unde v. gr. sudores (uti paulo ante dictum fuit) adeo damnos in initio morborum acutorum; quibus tamen post coctionem obortis, tam feliciter iidem morbi sanantur. Idem etiam de aliis evacuationibus verum esse, satis patet ex præcedentibus. Hinc dixit Hippocrates (p): Judicantia in melius non statim apparent. Quando autem eodem in loco de crisi agebatur, notatum fuit, ante morbi statum crises non fieri; vel si tunc contingant, semper imperfectas esse, securas nunquam; quales sunt illæ, de quibus hoc loco agitur.

Fere intra quatuordecim dies facta crisi. Acuta enim febres solent plerumque hoc spatio terminari; unde & Hippocrates (q) dixit: Acuti morbi in quatuordecim diebus judicantur. Merito autem in textu additur Fere; quia non absolute dici potest, intra hoc temporis spatium hos morbos semper terminari per crism factam: uti enim patet ex illis, quæ ad §. 564. dicta fuerunt, aliquando febres acutæ longe diutius excurrunt, & tamen criticis evacuationibus sanantur.

vi febris subacta, soluta, mobilis reddita, sanis iterum assimilata humoribus, fuit sine ulla crisi, aliove morbo.

nis specie, quæ πύλις, sive maturatio, melius vocatur, per quam materia morbi ad exitum præparatur. Hujus rei exemplum habemus in illis, qui a largiori partu, dum nimia copia crudi chylis sanguini miscetur, febricitant. Per hanc febrim enim subigitur & assimilatur bonis humoribus crudus ille chylus; atque hoc facto cessat illa febris, absque ulla evacuatione observabili febrilis materia.

Patet autem, illum febris exitum expectandum non esse, nisi materia febrilis tales habuerit dotes, quæ

(k) Epidem. Lib. I. Chart. Tom. IX. pag. 74.
(l) Aphor. 74. Sect. IV. Chart. Tom. IX. pag. 184.
(m) Nihell of the pulse &c. pag. 7.
(n) De Sanitate tuenda Lib. IV. cap. 4. Chart. Tom. VI. pag. 114.
(o) In Prognosticis Charter. Tom. VIII. pag. 631.
(p) De Humoribus, Charter. Tom. VIII. pag. 545.
(q) Aphor. 27. Sect. 2. Charter. Tom. IX. pag. 65.

§. 595. 596.

quæ parum a conditionibus sanorum humorum abhærent; simulque impetus febris tam parvus sit, tamque brevi temporis spatio duret, ut inde non admodum mutantur sani humores. Illud ergo tantum in levissimis febribus obtinere poterit, & sæpe difficulter distingui ab illo febris exitu, de quo in præcedenti paragrapho N. 1. dictum fuit; quando nempe materialis febris causa sic subigitur & solvitur, ut insensibilis perspirati specie expelli possit. Salubris enim perspirationis augmentum statim se læ usu detegitur, vel sensu levitatis & agilitatis. Sæpe autem hujus usus apud ægros adhiberi nequit: & ubi absque evacuatione materia febrilis sanis assimilatur humoribus, levitas corporis & agilitas una cum omnium functionum integritate redit. Nullum tamen a tali errore ægris imminet damnum, cum utraque hac via cito, tuto, & jucunde, curentur febres.

Dum autem febres sensim solvuntur, licet talem causam materialem habuerint, quæ nec assimilari sanis humoribus, nec insensibilis perspirati specie expelli possit; alius viis de corpore exeunt illa, quæ morbum fovent; sed sensim & absque perturbationibus illis subitis, quæ criticas proprie dictas evacuationes præcedere vel & comitari solent. Non enim credendum est morbos omnes, qui paulatim solvun-

§. 596. Genius, discrimen, duratio febris acutæ, si observantur ab initio, per adscensum, usque ad statum, docent ejus exitum, mutationem, finem.

Maximi jam momenti est in Praxi Medica præcognoscere posse varios illos febris exitus, quibus in mortem, alios morbos, vel in sanitatem terminatur; uti etiam varias illas vias, quibus febris in hos exitus tendit. Verum ad hanc rem sedula observatio morbi a primo initio, per adscensum, ad statum usque requiritur. Quidam autem per initium, adscensum & statum febris, intelligatur; & quam varia hæc sint in diversis febribus, dictum fuit in Commentariis §. 590. Simul ac febris incipit, quarundam actionum læsio apparet: quo autem a sanitate per graviores, vel plurium functionum, læsionem magis divergit, eo pejor morbus est: uti enim ex Galeno dictum fuit in Commentariis §. 3. cujusque morbi tanta magnitudo est, quantum a naturali statu recedit. Si ergo febris nata mutet subito omnem sanitatis effectum, periculosam fore prævidemus facile, illamque in mortem tendere. Dum v. gr. in ipso morbi initio omnes vires prosteruntur illico, appetitus integre tollitur, urina, fœces alvine &c. plurimum a naturali indole degenerant; magnus merito funestus exitus metus habetur. Optima autem quævis speramus, si contraria his apparent. Pulcherrime hæc notavit Hippocrates (u): Nam & mitissima febres, & que in securissimis incedunt signis, die quarto aut ante desinunt: maxime vero maligne, & que cum gravissimis sunt signis, quarto die interficiunt, vel citius. Et postea addit (vv): Quæ autem brevissimo tempore judicande sunt, facillime pronoscuntur, maxime namque ab initio inter se dissident. Qui enim superfuturi sunt, facile spirant, & dolore vacanti, & noctu dormiunt, aliaque securissima habent signa. Qui vero pereunt,

tur, absque evacuatione materia morbofa sanari; sufficit ad hanc rem, ut sensim & sine turbis subito excitatis illa exeat: de qua re in Commentariis §. 587. quando de crisi agebatur, latius dictum fuit.

Ubi ergo febris intensior fuit, vel diutius duravit, sic ut magnas mutationes in solidis & fluidis corporis partibus jam fecerit; falleretur, qui talem febris exitum expectaret. Unde prudentissime monuerunt Veteres Medici, semper recidivam expectandam esse, si in hoc casu febris subito desinat, absque evacuatione sensibili materia febrilis, vel abscessu, per quem ad quædam corporis loca deponitur. Quibus autem febres cessant, neque apparentibus solutionis signis, neque in diebus criticis, illis recidiva expectanda est; dixit Hippocrates (r): & alibi (s): Non secundum rationem levantibus non oportet fidere. Sic & Galenus (t) in ipso initio libri primi de diebus criticis habet sequentia: Solutiones morborum, qui non paulatim imminuti fuerunt, sed subito quieverunt, ut sibi sint, requirunt omnino excretionem quandam copiosam, aut abscessum insignem: nam qui sine his cessaverunt, recidivam facere amant. Unde in tali casu exactum vitæ regimen suadet, ut hæc recidiva vel caveatur, vel saltem minori cum periculo fiat.

difficile spirant, delirant, vigilant, ceteraque signa habent pessima.

Majorem autem difficultatem prælagii agnovit in illis febribus, quæ minori cum velocitate decurrunt: in illis enim functionum læsiones nec tam validæ sunt, neque tam subito incrementum; unde in initio sæpe satis similes febres apparent, quarum exitus tamen varius est, & diverso temporis spatio contingit. De his autem sequentia Hippocrates (x) habet: At per harum initia difficilium est præcognoscere, quæ intra longissimum tempus judicari debeant; simillima enim sunt illarum principia. Verum a primo die animadvertendum est, & ad quemque quaternarium additum considerandum, nec latebit, quo vertetur morbus.

Patet ergo, aliquando in ipso febrim acutarum principio apparere phænomena quædam, quæ indicant, qualis exitus febris futurus sit; firmius tamen prælagium habetur ex illis, quæ in adscensu febris ad statum usque observantur. Sub morborum enim principia considerandum est, an statim floreat (εὐσπύριον ἔσθαι) quod eleganti metaphora morbi vigorem indicare Hippocratis interpretes testantur) quod ex incremento manifestum est (y). Si enim cito increseat morbus, brevi ad statum perveniet; & contra. Ex lenitate vero aut malignitate symptomatum bonus vel malus prælagitur eventus. Si mul inde prævidemus, an subitam criticam mutationem in melius vel pejus habitura sit febris; an vero lente solvenda. Uri enim ante dictum fuit (vide §. 401. 587.): magni morbi judicantur omnino; parvi solvuntur solum. An vero bona vel mala crisis futura sit, pariter inde discimus. Si enim in statu morbi, vel post statum, prægressis coctionis signis,

(r) In Prognost. Charter. Tom. VIII. pag. 675.
(s) Aphor. 27. Sect. II. Chart. Tom. IX. pag. 69.
(t) De Diebus Criticis Lib. I. cap. 1. Charter. Tom. VIII. pag. 50.
(u) In Prognosticis Charter. Tom. VIII. pag. 663.
(v) Ibidem 667.
(w) Ibidem 665.
(x) Hippocrat. Epid. Lib. II. textu 6. Charter. Tom. IX. pag. 119.

Enis, natura morbo prævalente, subita illa mutationes contingant, & decretoriis diebus (de quibus postea agendum erit), bonam crifim speramus. Si vero absque signis coctionis, in morbi adfensu, morbo naturam superante, neque in diebus decretoriis contingant similia, malam crifim jure metuimus. Quas vero vias affectet natura in expulsiõibus criticis materiæ febrilis, similiter colligere licet ex illis, quæ in morbi decursu attentæ observatione deteguntur; uti in Commentariis §. 594. latius dictum fuit.

Genius autem febris cognitus maximam his omnibus lucem affundit. Imprimis autem hæc cognitio requiritur in illis febribus, quæ Epidemice grassantur. Monuit Sydenhamus, sapientissimum etiam Medicum in talibus morbis nec firma præfagia, nec veram curandi methodum, habere posse, nisi prius attentæ observatione in decumbentibus didicerit genium horum morborum, & vias, quibus natura utitur in sanandis his morbis. Sic. v. g. dum variolæ grassantur, si quis viderit ægrum, qui nunquam antea his laboravit, decumbentem febre continua cum talibus symptomatibus, quæ in aliis hominibus, variolis decumbentibus, notavit; expectabit tertio vel quarto die criticam depositionem materiæ morbosæ versus superficiem corporis, si in alium morbum desinet. Unde Hippocrates, uti dictum fuit ad §. 593. in longis febribus, licet salutariter decumberent ægri, tamen abscessus expectabat. Et contra in febribus, quæ parvo tantum tempore duraverunt, si mites fuerint, blanda resolutio (§. 595.) sperari potest; vel & materiæ febrilis, per febrim subactæ & mobilis reddita; facilis expulsio insensibilis perspirati specie (§. 594. 1.). Si vero valida fuerint tales febres, victa morbo natura succumbet brevi, & morietur æger; vel, natura morbum vincente, criticæ evacuationes (§. 594. 2.) expectandæ erunt.

§. 597. Deoque ex omnibus his (ab 558. ad 567.) enarratis generalia diagnofios & prognofios dogmata in febribus facile elici queunt.

Agitur enim hic tantum de generali febris cujuscumque cognitione; in fequentibus autem de variis speciebus februm agetur, quatenus nempe vel continuæ sunt, propriæ diæ, vel remittentes, vel intermittentes; tuncque dabuntur signa, quibus hæc februm species a se mutuo distingui possint.

Diagnofis autem vocatur (vide Commentaria §. 27.) evidens cognitio morbi præsentis, distinctiffimi ab omni alio: simulque denotat naturam morbi individuum. Bina autem sunt Diagnofios in morbis fundamenta: primum pendet a cognitione causarum prægressarum, quæ tales sunt, ut illas morbum illum antea fecisse constet. Secundum fundamentum habetur ex cognitione morbi in sua natura, & effectibus præsentibus. Omnia autem hæc ex antecedentibus facile deduci possunt. Enumerata enim sunt, & in varias classes distinctæ, februm causa §. 586. Febris natura individua, & signa pathognomica §. 570. 571. 572. 573. 574. explicata fuerunt. Febris autem effectus recensiti fuerunt §. 587. Adeoque omnia illa, ex quibus febris Diagnofis haberi poterit, jam pertractata sunt: neque poterit dubium superesse in hac re, cum pulsus velocitas semper in omni febre, & omni quidem febris tempore, præfens, minime fallax signum præbeat. Præterea ad Diagnofin februm pertinet, cognoscere varia fe-

§. 598. Curatio optima februm generalis obtinetur, si 1. Vita, ejusque viribus consultatur. 2. Acre irritans corrigitur, expellitur (§. 574.). 3. Lentor dissolvitur, expellitur (§. 577.). 4. Symptomata mitigantur (§. 587.).

§ 2) De Crifibus Lib. II. cap. 7. Charter. Tom. VII. pag. 46.

Cura generalis februm debet talis esse, ut omnibus conveniat, quamvis tamen in omnibus non sufficiat semper. Respicit enim hæc curatio tantum illud, quod in omnibus febribus commune est, nempe velociorem cordis contractionem (§. 573.): reliqua autem februm symptomata, quibus illud commune stipatur & quæ in variis febribus diversa, imo & aliquando contraria, reperiuntur, postulant, ut generali februm curationi addantur talia, quæ his malis debellandis inserviant. Unde post generalem februm curam dicitur de illis, quæ præcipuis & maxime urgentibus symptomatibus febrilibus conveniunt: & deinde considerandum erit singularibus capitulis, quid præter generalem hanc curam in diversis februm classibus adhuc observandum requiratur. Ob hanc causam postea adhuc quadam dicenda erunt de febribus continuis, remittentibus, & intermittentibus. Omnes enim singulares februm species enumerare difficillimum foret, & summa inde nasceretur confusio. Patebit autem, ex generali februm & præcipuorum symptomatum curatione facile deduci posse illa, quæ ad particularium februm curam requiruntur, si simul cognita habentur illa, quæ in diversis februm classibus præcipue notanda sunt.

Referentur jam hæc paragrapho generalis curationis februm requisita, quæ deinde singula in sequentibus fufius deducuntur.

1. A morte cessat omnis febris (§. 571.): sed sanatio morbi, uti dictum in Commentariis §. 4. est mutatio corporis viventis talis, ut conditio corporis, quæ vocabatur morbus, tollatur, & restitatur illud, quod ablatum faciebat morbum. Supponit ergo omnis sanatio vitam superstitem; ergo hæc conservanda erit. Collectio autem omnium, quæ in ægro de sanitate supersunt, vires constituit; & contra, omnia, quæ a sanitate defecerunt, morbum faciunt. Unde morbi magnitudo mensuratur majori vel minori a naturali statu, id est a sanitate recessu (vide Commentaria §. 3.); & contra, virium magnitudo in ægro colligitur ex sanitatis residuo. Ex his solis Hippocrates deduxit in prognoficis tot sæculorum consensu probata præfagia; dum attente considerabat ægri faciem, oculos, linguam, cutim externam, decubitus in lecto varium, alacritatem in surgendo &c. sicque dicebat, quantum a sanitate deficeret, quidque a sanitate superesset in morbo. Hinc omnia contemplatur Medicum in morbis ad duo capita redigere jussit Galenus (a); morbum nempe ipsum, & laborantis vires. Duo hæc considerans Prosper Alpinus (b) morbum inimico, corpus humanum destrueret conanti, comparavit; naturam vero tanquam arcis oppugnata præfectum, qui corpus contra insultus hostilis morbi defenderet. Morbi symptomata & vires ægrorum, tanquam adverso Marte inter se dimicantes milites, posuit: atque uti arcis præfectus inopinanter aliquando contra obsidentem exercitum pugnam tentat: sic etiam natura robustissimis munita facultatibus, & a morbi symptomatibus irritata, in crifibus morbum inopinanter adoritur, illumque vel omnino vincit, vel saltem sæpe plurimum morbi vires frangit. Patet ergo, nihil magis ad felicem sanationem conducere, quam si firma fuerint ægri vires: illæ ergo omni ope servandæ sunt. Unde indicatio curatoria,

quæ vitæ & viribus prospicit, merito primum locum tenet.

2. Quidquid velocitatem reciproci influxus liquidi nervosi in musculos, & sanguinis in vasa & cava cordis, auget, huc pertinet, & communi acris irritantis nomine designatur, quia aptius vocabulum non habetur. Certum est, plurima corpora, quorum acrimonia sensibus obvia est, stimulo suo hanc irritationem facere; qualia §. 586. enumerata fuerunt: & dum ab aliis stimulis, qui sub sensus non cadunt, similis irritatio fit, solent, ab effectu suo pariter acres dici. Sic v. g. contagium variolarum, morbillorum, pestis &c. irritatione sua validiffimas febres facere valet: nemo tamen hætenus vera fide ad ullam speciem acrimonia cognita hæc reducere potuit. Ubi ergo tales irritantes causæ adfunt, indicatio curatoria jubet, ut vel sic corrigantur, ut non noceant amplius; vel expellantur de corpore. Correctio autem hæc vel fit dilutione, qua nempe acria, quæ collecta stimulant, dispersa, vel non, vel minus saltem, nocerent: vel denique talibus ingestis, quæ opposita vi priorum efficaciam domant, & eadem penitus inertia reddunt. Sic alcalinos stimulos acidis; & contra, acidos alcalinis corrigi novimus. In plurimis tamen his hætenus ars deficit, licet forte in rerum natura singulis stimulis venenatis antiata opposita obtineant. Nunquid enim homo, qui semel variolis laboravit, veram hujus veneni antidotum, incognitam quamvis, habet, per quam contagium variolosum, licet sæpius postea susceptum, iners redditur? N quid adfunt in rerum natura causæ, licet incognitæ, quæ faciunt, ut pestis, quantumvis etiam late vagata fuerit, tandem desinat? Sive autem tales antidoti enervent hos stimulos venenatos, sive corpus humanum sic disponant, ut non irritabile amplius sit ab iisdem stimulis, licet hi omnem suam efficaciam retineant; effectus erit idem omnino. Hanc rem videtur indicasse Helmontius (c), dicens: Morborum siquidem quorumcumque, estis due sunt columnæ, quibus edificium morbosum innititur (materia nempe occasionalis, & materia cum sufficiente Archeali), alterutra tamen columnarum sublata, ruetur, quod illis superstructum erat. Arcana itaque Paracelsica omnem morbum a consequenti tollunt, quatenus causam occasionalem demerunt: atque deinde occultior via est alterius arcani, per quod scilicet inducitur pax, quies, & solatium Archeo, ne scilicet indignatus morbum pariat, partumque potius delect: imo etiam profligationem causæ occasionalis morbi ipsius meditetur. Talia remedia plures quidem jactaverunt; hætenus autem incognita, in votis tantum habentur. Alterum superest adhuc, nempe ut acre irritans expellatur de corpore; quod sæpe salutari naturæ molimine, aliquando & per artem fit. Sic Sydenhamus felicissime in ipsa peste per sudores, viginti quatuor horarum spatio protractos, venenatum stimulum de corpore expulit (d).

(a) Method. Medic. ad Glaucon. Lib. I. cap. 9. Charter. Tom. X. pag. 354.
(b) De Præfagienda vita & morte ægrot. cap. 1. pag. 4. &c.
(c) In fine tractatus Ignotus Hydrops pag. 417. Num. 45. 50.
(d) Sect. II. cap. 2. pag. 154. &c.